

Câteva idei relative la înaintarea culturei noastre naționale.*

Mai anul trecut tinerimea uni-
versitară română din Clușiu își ma-
nifestase un mare interes pentru
„cultura națională.” Prin acea ma-
nifestare se da expresiune îngrijirii
pentru viitorul națiunii noastre și se
apela la bărbații aleși ai națiunii și
mai ales la prelații bisericești noștri
să insiste cu stăruință la locurile
competente, pentru respectarea ca-
racterului național românesc al
școlilor noastre și a ridicării pe
banii proprii de gimnasia românescă.

Dorințe juste și frumoase, — dér
astăzi cu prea puține șanse de rea-
lizare.

Când grănițerii cei energici dela
Caransebeșu n'au putut esopera
concesiunea întemeierii unui gim-
nasiu românesc; când grănițerii dela
Năsăud, pe fiă-care și își pierd
caracterul național al școlilor
fundate din banii lor proprii, mai
alesu, că sunt din nenorocire între
ei omenii trădători de interesele cele
mai sfinte românești; când prelații
noștri nu și-au pus tôte stăruințele
lor la timp cu cea mai mare
negățiune românească și creștină;
și când s'a pregătit în timpul din
urmă prin procesele fără sfârșit na-
țiunii noastre o situațiune abnormă
de guvernul maghiar: — se mai
pote spera ridicarea de noue gim-
nasii, de noue „cuiburi de creștere
pentru nouele generațiuni româ-
nesci?”

Numai crearea unei noue situa-
țiuni, prin unirea tuturor naționalită-

* Dăm loc acestui articol, ce ni se tri-
mite ca re-venet la un articol al fôiei noastre,
fiindcă tractează de o chestiune din cele mai im-
portante, care am dori să fiă câtă mai multă discu-
tată. Vom avé ocaziune de-a reveni asupra lui.
Este bine și folositor a se stabili, nu atât ceea
ce am trebui să facem, câtă mai multă ceea
ce am puté să facem, și nu facem, pentru
înaintarea culturei noastre în grelele împrejurări, în
carî trăim. — Red.

țiloră din Transilvania și Ungaria
contra dușmanului comun, ne pôte
aduce speranța unor timpuri mai
bune. Dea Dumneșu, ca această
unire a naționalităților să se facă
faptă, căci victoria va fi sigură.

Cu tôte opresiunea dușmanului
însă, tinerimea noastră studiosă, și în
specialu cea universitară, pôte să
aducă folose neașteptate culturei
noștre prin entuziasmul, energia,
încrederea, ce are la poporul nos-
tru, unite aceste cu chibzuință și or-
ganizare.

În întreaga noastră mișcare cul-
turală, fiă pe terenul istoric-archeo-
logic, literar, fiă pe alu științel-
lor pozitive, noi Români transilvâ-
neni și Ungureni facem prea puțin,
nu atât, câtă s'ar puté face. Causel
sunt multiple, unele scusabile, cele
mai multe nescusabile. Nepăsarea
noastră, în situațiunea, în care ne
afiam, este nescusabilă, criminală
chiar. Êr despre multiplele cause
nu este potrivit a se vorbi în diare;
aici este datorința *Asociațiunei* noastre
să caute după cause și să lucreze.
De aceea forțe bine a făcut redac-
țiunea „Gazetei Transilvâniei”, că a
a relevat în articolul său dela 11
Iulie (Nr. 142) desinteresul pentru
ridicarea noastră culturală.

Par' că s'a întinsu și la Arde-
lenii noștri pesimismul cel atâtu
de regretabil...

O stabilire de propunerii și idei
bine studiate, un plan bine chib-
zuit în tôte amănunțimele, o orga-
nizare serioasă trebuie să fiă ținuta
principală a Comitetului Asociați-
unei transilvane.

„Multu potu puținii bunî im-
preună”, spunea I. Văcărescu. Cu
puțină bună-voință și energiă se pôte
face mult. În or-ice statu influența
cea mai mare asupra tinerimii o au
profesorii. Profesorii, învățătorii, preo-
ții și tinerimea au apoi înriurirea cea
mai profundă asupra poporului.

Aceste patru categorii puse în strînsă
legătură cu Asociațiunea și totu
bine organizată, pot aduce folose
neașteptate culturei românești.

Dacă profesorii și învățătorii
noștri voru sci deștepta în tinerime
gustul pentru știință și-o voru în-
văța a lucra cu metodă în or-ice di-
recțiune, — alte rezultate amă avé.
Fiă-care petecă alu pământului ro-
mânesc pôte da fiă-căruia obiectu
de scrutare, de muncă și de gân-
dire. Scrutarea bogăției literaturii
noștre populare în tôte direcțiunile
și amănunțimile ei, explorarea sis-
tematică a tesaurilor, ce se află în
și pe pământul românesc, în pă-
durile, câmpiile, munții și apele nos-
tre (flora și fauna, — geologia și
mineralogia românească), studii isto-
rice, archeologice și epigrafice, et-
nografia, monografiile de comunele
românești, datine și obiceiuri, — des-
voltarea industriilor și a comerțel-
ui și multe altele... stă o câmpă
nesfârșită, în care fiă-care pôte să
lucreze, să aducă folose reale cul-
turii românești... etă o pavéză pu-
ternică, care nu se pôte învinge de
nici unu străin, de nici unu duș-
man alu neamului românesc.

Polonia, deși sfâșiată între trei
puternice imperii, există... Polonesii
persecuțați în modul cel mai or-
ibil, își au omenii lor de știință,
vestiți și cunoscuți în tôte Europa.
Neputându lucra politicesce, luptă
științifice, se afirmă în fiă-care
moment și dovedesc lumii, că, deși
nu există o Poloniă politică, există
o Poloniă inteligentă o știință po-
lonesă, care nu se pôte nimici. Po-
lonii lucrându pe terenul științei,
dovedesc chiar prin această că există,
trăesc și protestează dîlnic și ne-
curmatu contra barbariei. Și nu sunt
mai mulți la număr Polonesii, ca
Românii, și lucrăză mai multu chiar
în Polonia rusescă, unde opresiunea
este mai teribilă...

Dér Cehii Danesii, chiar Un-
garii?!

Dela aceste mici popore să
luăm noi Români pildă și să cău-
tăm a ne interesa cum lucrăză ei
pentru înaintarea culturei lor.

Dirigearea și conducerea su-
premă a culturei unui popor stă
negreșit în mâinile așa numitelor
academii de științe. Din ele se răspân-
desc științele multiple în popor
și în ele se concentrează lucrările în-
tregei națiuni. Spiritul unei națiuni
se manifestă prin variatele opere
și lucrări, ce le face. Noi Români
încă avem o Academiă la Bucu-
rești. Acolo sunt concentrate aprôpe
tôte forțele culturale. Dér nu-i mai
puțin adevăratu, că pentru intere-
sele noastre culturale se recere să
avem și aici în Transilvania un
focar de cultură, care să pôte sta
în nemijlocit contactu cu popo-
rul. În scopul acesta a fost în-
ființată *Asociațiunea transilvană*.

Acăsta trebuie organizată, de
aici să se dirigeze întreaga noastră
mișcare culturală, aici să se concen-
treze lucrările națiunii. Ea ar tre-
bui împărțită în deosebite secțiuni,
de esemplu a) *secțiunea istoric-archeo-
logică*, pentru scrutarea monumen-
telor străbune, a inscripțiilor vechi,
studiul bisericilor, adunarea de
documente și scrieri vechi, ș. a. b)
secțiunea literaturii populare, pentru adu-
narea poveștilor, baladelor etc. c)
*secțiunea științelor naturale, fizice și
chimice*, pentru scrutarea florei, fau-
nei, a mineralelor, petrelor, geo-
logia și petrefactele găsite la noi,
întemeierea unui museu, unde să se
așeze tôte obiectele adunate, deter-
minate și clasificate. Acăsta secțiune
va trebui să aibă și un cabinetu
de fizică și un laboratoru de
chimie, fiziologie... unde voru lucra
cei ce se intereseză de aceste științe.
Ei voru ținé conferențe (prelegeri pu-
blice) locale și ambulante și în totu
modul se voru nisui a produce un
curentu puternic științific. Stu-
denții universitații, învățătorii etc.

FOILETONULU „GAZ. TRANS”

Femeia modernă.

(O iconă a creșterii de aș).

Ea în curându va fi mamă. În zilele
din urmă nu se prea depărtăză de casă.
Își angajează o doică și o bonă...

Primul strigăt alu micuței pune pe
toți servitorii în mișcare. Ea este impodo-
bită în dantele și mătăsuri. Mama stă două
septemăni nemișcată în pat. E gingașe, ca
roua; se n'o atingi, că se topesce. Ea ră-
mâne în acăstă pozițiă, până ce e recova-
lescentă. Pentru timpulă acesta încă s'a
îngrijit de toalete cuceritoare de primire.
Copila zace pe brațele doiceii; vizitele îi
zimbesc și o desmiardă în totu chi-
pulu.

Ce teatru interesant!!

Micuța își are odaia ei. Noptea când
plânge, mamă-sa n'o aude, doica o împacă,
ori bonă o nutresce cu lapte tărbaicitu.
Mama după ce se face bine, își începe
erăși viața ei de mai înainte. Merge în

teatru, la festivități, la prânzuri; nopțile le
petrece la serate dansante, la baluri, la
veseli și voiă bună. Ea nici nu simțesce,
că e mamă.

Pe tapete moi, încunjurată de jucării,
cresce mărișoră drăgălașa păpușă. Când
e societate, atunci înainte de-a se pune
la masă, aducă pe micuța în salonu, ca ôs-
peții s'o desmierde și admire. Copila mă-
nâncă încă singură cu doica și bonă; une-
ori părinții o iau și la masă, ca „drăguța”
să-și însușesacă maniere domnesc. În scurtu
timpu ea imităză pe mamă-sa. De, puterea
esemplului!

Și tot așa crește măricică. La șese ani
deja are și ea ore de primire, se n'țelege,
sub scutul bonei. Său dora-ți potî închi-
pui o fată modernă crescută fără bonă?
Ah, asta ar însemna „țărănismu”. La casă
însă, că bonă este bolnavă, atunci „dră-
guța” umblă singură prin curte și pe la
vecini, mama neavându nici timp, nici
voiă, să facă pe „servitorea”.

La vârsta de 7 ani învață a juca, nu
cumva să întărdie ași însuși „mișcările gra-

țioșe.” Când intră în alu 10-lea an, pri-
cepe deja șoptele nevestelor și cu bār-
bații începe a cocheta. Ea e crescută dora
pentru societate și i-se imprimă favorul
„bunului tonu”. Ea e păpușă, e sclava mo-
dei. Sunt destule recete, din cari pôte învăța
cum are să-i fiă ținuta și purtarea esteriă
în tôte „împrejurările” vieții.

Ah, ființă de compătimită!

Grația naturală, mișcările delicate,
farmecătoare și proprii unei femei, sunt
înăbușite în ea; ținuta ei firăscă e slăbită
și formată după șablonul „femeii mo-
derne”. La ore de musică regulată, ori are
talent, ori nu — de, o fată, care nu cu-
nosce musica, nu e cultă!

Ce privesce gospodăria casei — tufă.
Culina și lucrurile de mână sunt prea or-
dinare. Dôrne feresce, acestea nu se po-
trivesc unei fete „moderne” crescută. La
culină se pricepe ori ce bucătăresă.

Ce ideă nenorocită!

Destul, că „drăguța”, ajungându să
fiă fată'n pâră, — cum se dice — scie să
se n'chine luxului, nu face deosebire între

haina de biserică și balu și între toaleta de
teatru și îmormentare; ea la orice ocazi se
îmbracă după caprițiile modei, ce o stăpă-
nesce desăvârșit, și nu scie, că după vest-
mântu se judecă caracterul ei, ori și decât
scie, ce-i pasă domnișorei? — așa e moda!

Tristă, dér așa sunt păpușile de sa-
lonu din ziua de aș. Ele nu pôtă în in-
teriorul lor nimic nobil, nimic înalt;
ele solipesc numai în afară, solipelă pus-
tiă și golă.

Inima lor stă rece la farmecele mi-
lei; sufletul lor nu simte durerea celui
ce suferă și bucuria celui ce se bucură;
sinceritatea e înlocuită cu falsul, une-ori
cu hipocrisia și minciuna; tôte cuvintele
lor, tôte mișcările lor sunt afectate,
respingătoare și reci până la aversiune.
Idealul lor este: toaleta și strada; preo-
cupările lor: cum să se gătască, cum să
cucerască inima cutărui ușurel de minte,
pentru-ca să aibă de cine să-și facă hazu,
și au o deosebită predilecțiune, o patimă
chiar, pentru sabiă și pinten...

Astfelu să crescă în timpul nostru
fetele. Ele, mai ales la orașele mari, nu

voră pute face acolo studii în timpul vacanțelor. d) secțiunea etnografică, și un muzeu național, unde se vor depune toate obiectele ce ating etnografia noastră. e) secțiunea literară, pentru înaintarea literaturii frumose. f) secțiunea filosofică-pedagogică, pentru studiul filosofiei și al pedagogiei.

O bibliotecă comună, seu a fiicărei secțiunii va servi pentru studiile necesare. Țr un organ de publicitate, „Transilvania“, va publica totu ce se lucrează în fiicăre secțiune.

La toate aceste se ceru însă și bani. Trebuie deci agitată cestia înscrierii de câtu mai mulți membri, chiar cu o tacsă mai mică decât cea actuală, astfel ca fie care Român, care scie ceti și scie se fia membru alu „Asociațiunei“. Țeranii seu cei ce nu aru pute plăti în bani se potă plăti în grâu, etc., cari vindându-se de prezidenții seu directorii despărțemintelor se se prefacă în bani, cari se voru înainta comitetului centralu.

O secțiune de turistică, de geografie, de industrie și comerț... încă va trebui se preocupe pe comitetu.**)

Țtă în câte-va șiruri spusă o câmpia bogată în muncă, unde fiecare pote se lucreze: Țtă unu teren mare de activitate.

Comitetulu Asociațiunei ar pute discuta aceste și veni cu propuneru nouă la proximele ședințe dela adunarea din Sebișu.

14 Iulie 1894.

X.

Hieronimi în Ardealu.

Privitoru la călătorie ministrului de interne Hieronimi, în Ardealu, „Neues Wiener Abendpost“ primesce din Budapesta următoarea informațiune:

„Ministrulu ungurescu de interne, Carolu Hieronimi, va face Joi, 19 Iulie, înaintea alegătorilor sei din Coșiocna, înscenare enunțatiuni politice asupra cestiunei de naționalitate. Ministrulu nu va exprima păreri sale subjective, ci pe basa hotăriri unu consiliu de miniștri ținutu în acăstă afacere, va declara, că punctulu de gravitate alu programulu politicu alu guvernulu va fi de aici înaintea cestiunei de naționalitate și că acele esperiențe nemijlocite, ce și-le va câștiga ministrulu de interne pe teritoriulu agitațiunilor, din atingerea cu șefii agita-

**.) Autorulu articolulu pare a trece cu vederea, că Asociațiunea deja de mai mulți ani a încercat a se organiza în secțiuni în înțelesulu de mai sus și și-a făcutu și unu regulamentu. Adevăratu, că acăsta nu s'a pus pe o basă așa largă, cum o propune d-sa, der nici așa, cum s'a făcutu, n'a avut, din cauza multelor neajunsuri, până acuma nici unu rezultat practic. — R e d.

torilor, i voru servi de basă la luarea astorfelu de dispozițiuni, cari se potă restabili, în diferitele ținuturi, liniștea“.

Lui „Neues Wiener Tagblatt“ i-se telegrafiază următoarele:

„Vorbirea, ce-o va țină ministrulu de interne Hieronimi Joi, înaintea alegătorilor sei din cerculu Coșiocnei, va fi oglinda hotăriri unu corsiliu de miniștri. Acăstu consiliu de miniștri a stabilitu punctu de punctu enunțatiunile, ce are se le facă ministrulu cu privire la mișcările de naționalitate. Calea lui Hieronimi prin părțile mai alesu atinse de agitația valahă și atingerea lui cu conducătorii agitațiunei, va fi punctulu de mănecare alu acelor măsuri, cari s'au hotărît a-se lua pentru a liniști poporul de acolo“.

Pressa ungurescă și călătorie lui Hieronimi în Ardealu.

Tote foile unguresci, ce ni-au sositu astăzi, se ocupă în articuli loru de fondu cu comentarea călătoriei ministrului Hieronimi în Ardealu. Reproducemu aci vocea cătorva din aceste foi:

„Kolozsvar“, diaru guvernamentalu, ce apare în Clușiu, dice în primul seu articulu dela 18 Iulie:

Așteptările nostre se grupază cu deosebire în jurulu a două cestiuni: Ce va face guvernulu față cu agitațiunile de naționalitate și cum contemplă elu regularea administrațiunei față cu aceste agitațiuni? Aceste două cestiuni preocupă, mai alesu în Ardealu, pe toti aceia, cari portă în inima loru unitatea statulu naționalu maghiaru și inviolabilitatea constituțiunei nostre. Cum-că și ministrulu de interne aceste două cestiuni le are în vedere în primul locu: acăsta se vede și din direcția călătoriei lui, deore-ce elu are se viziteze mai alesu astfel de orașe, unde atât din punctulu de vedere alu administrațiunei, câtu și alu raporturilor de naționalitate, pote se și câștige esperiențe forte folositoare.

Deși pentru puținu timpu, Clușiu însu va avé întâiași-dată noroculu de a pute saluta între zidurile sale pe ministrulu de interne. Autoritățile ilu voru primi sârbătoresce și s'au îngrijit, ca asupra cestiunilor mai principale privitoare la Ardealu ministrulu încă aici se cunoscă opiniunea publică patriotică...

Cestiunea regulării administrațiunei față cu Ardealulu, mai alesu din punctu de vedere naționalu, este ponderosă și urgentă. Căci precum mulți sunt de părere, că chiar și față cu anarhiștii este de ajunsu o poliție bună, astfel și contra agitațiunilor de naționalitate s'ar pute face, la totă întemplantarea, forte multu printro bună administrațiune și printro poliție trează. Vorba a fostu și pote se fia numai despre aceea, că ore față cu Ardealulu se se introducă încă acum unele dispozițiuni deosebite, ori

se așteptăm până se va regula administrația pentru întregă țera? Esperiențele personale ale ministrului voru avé mare influință asupra resolvării acestei cestiuni. Cătu pentru noi, suntem de părere, ca pe câtu se pote se încunjurăm totu, ce ar pute sdruncina sentimentulu unității, care și așa nu este deplinu consolidat, precum și totu aceea, ce ar pute fi prezentat din partea naționalităților ca mijloce represive...

La totă întemplantarea, ministrulu se va convinge, că tonulu pătimășu alu pressei române și marea grandomania a conducătorilor nu-și află rădăcina în dispoziția poporului, ci numai în mănecărima de-a figura a celor ce se gerază de conducători și în politica loru de sportu, basată pe propriile interese private. Se va convinge ministrulu, că accentuatele plângeri nu sunt altu-ceva, decâtu pretexte și vorbe de agitare, alu căroru scopu adevăratu este: câștigarea unu dreptu publicu românescu deosebitu, eventualu o scisiune deplină.

Nu despre modificarea constituțiunei și a legilor nostre fundamentale trebuie se vorbim, ci despre astuparea gurei amăgitorilor și ațigătorilor. Și în acăstu scopu trebuie se întărim în comitate gendarmeria, Țr în orașe se organizăm o puternică poliție de stat. Decă vomu merge și mai departe pe calea nobilei și marionței conciliațiunii, nu vomu pute face astfel de concesii, decâtu cari se nu pretindă încă și mai mari. Acăsta cale ministerială va avé, la totă întemplantarea, mare influință asupra politice de naționalitate a guvernulu și, peste totu, asupra resolvării cestiunei de naționalitate.

„Hazánk“, organu conservatoru, ce apare în Budapesta:

Deși nu speră, că călătorie ministrului Hieronimi în Ardealu se fia împreunată cu unu mare folosu pozitivu, se bucură totuși, că celu puținu va avé ocașiunea se vadă în Ardealu unele lucruri, pe cari silitu este de-a le vedé chiar și acela, care are intențiunea hotărîtă, de-a nu vedé nimic.

În părțile ardeleni există nu numai o cestiune română, ci și o cestiune maghiară, fără de a căreia rezolvare nimenea de pe rotogolulu pământulu nu va fi în stare a rezolva cestiunea română

Și în ce constă acăstă cestiune maghiare din părțile ardeleni? Simplemente în depravațiunea de necredută a vieții publice unguresci. Istoria tuturor alegerilor întemplate dela 1867 încoce este o dovadă, că vechiulu Ardealu nu este alta, decâtu unu magazinu de mandate pe sēma unor ilustrități guvernamentale scăpătate de dincōce de Dealulu-Craiului și a unor streberu politici, cari aici nu s'au pututu înciripa. La numirea fișpanilor ardeleni, punctulu dătoru de tonu a fostu întotdeauna mai întâi de toate considerarea, că

în ce cantități voru fi în stare de-a lifera mandate la Budapesta? Administrația, justiția, cu unu cuvēntu întregulu organismu alu vieții publice, s'a formatu amăsurat acăstu punctu de vedere.

Decă ministrulu de interne își va arunca puținu privirea în juru, va observa, că acăstă parte a țerei este împărțită în anumite cercuri familiare, de clică și de alte interese, și că nimenea, nici o tendință nu pote reuși, decă a întârziat de a intra în legăturile atrăgătoare ale acestor cercuri interesate. Ministrulu va trebui se se convingă și despre aceea, că mișcările de naționalitate ale Românilor își voru perde terenulu loru adevăratu, în dată ce în Ardealu va fi resoltată cestiunea maghiară în modu corect. Celu mai multu nutremēntu li a datu acestor mișcări amintița corupțiune a vieții publice, deorece toate acele rele, câte au isvorit de aici, Români le-au atribuitu statulu maghiaru și națiunei maghiare, Țr nu acelei dominațiunii de clică și de partidă, pe care o susținū tocmai interesele de egoismu și de putere ale guvernamentulu centralu, spre mai marea pagubă a statulu și a națiunei maghiare.

„Egyetértés“, diaru kossuthistū din Budapesta:

După ce constată, că nici-odată Ungurii nu s'au ocupat cu unu studiu seriosu asupra cestiunei române, salută cu bucurie începutulu făcutu acum de Hieronimi și dice între altele:

Trebuie se recunoscemu, că în multe privințe actualele raporturi din părțile ardeleni pretindū modificări, deorece există plângeri, dinaintea căroru statulu maghiaru, — în interesulu resolvării pacifice și legale a cestiunei valahă — nu-i este ertatū se se ascundă; suntu neajunsuri, cari neapăratu trebuiesc vindecate, decă voimū se facemū, ca celu puținu în parte se înceteze nemulțumirea, pe care se basază agitațiunea valahă. Aceste neajunsuri există mai virtosu, ori pote esclusivū în Ardealu.

„Magyar Hirlap“, sub titlulu „Resolvarea cestiunei române“, scie între altele:

Repetăm a dice, că în cestiunea acăsta peccatur intra muros et extra; peccatuit'au în acăstă cestiune toate guvernele, cari au ajunsu până astăzi în fruntea Ungariei; peccatuit'a societatea maghiară, pote nu mai puținu ca cea valahă; peccatuit'a naționalitatea română și națiunea română; peccatuit'a șovinismulu celu cu gura crăncenă, fia dincōce, fia dincolo de Carpați... Amū așteptatū, ca celu puținu Români înși-și se se declare, prin conducătorii lorū, că lorū le trebuie pace și că ce felu de pace le trebuie. Der de gēba amū așteptatū, politicii români s'au retrasu în pasivitate nemotivată, dintre ale căreia șanturi își aruncă bombele în potrivea cetății statulu maghiaru și au întimpinat cu lovituri sēlbătice ori-ce parlamentare, ce s'a apropiat de ei fluturându batistă albă. Deschisă li-a statū dieta, deschise salele de primire ale ministrilor, deschise redacțiunile diarelor și localitățile cluburilor, der cu toate acestea ei și-au făcutu o dietă filială, au întemeiat diare trādătore de patriă, etc. etc.

În urmă asigură fōia budapestană, că guvernulu va rupe-o, fiind-că trebuie s'o rupă cu sistemulu de până acum; legislațiunea nu-și va întorce privirea dela dreptele plângeri ale Românilor, decă aceste plângeri voru bate la ușa ei, der nici Români nu trebuie se stea cu mâinile în sinu și se facă causă comună cu inimiții interni și esterni ai statulu.

Bulgaria și Rusia.

Unu colaboratoru alu fōiei rusesci „Novoje Vrenja“ a avutu o lungă convorbire cu principele Ferdinandu alu Bulgariei. În decursulu audienței principele a dīsū cam următoarele, referitoru la raporturile dintre Bulgaria și Rusia:

Bulgarii iubescū pe Ruși, și se nu credi, că acăsta au arătat'o ei numai acum în

suntū crescute, ca se fia mame, ci ca se placă ochiloru lumei.

A ajunsu fata anulū 18. Se o primimū nițelū. Ea nu pricepe nimicū, n'are ideă de casă și de familie — der totuși se mărită, căci „așa-i este data“. Bărbatulū, care o ia de nevastă, e silitu se-i dea educațiune nouă, se-i înmulțescă cunoscințele, decă vră se se potă înțelege cu ea. Der ori câtu și ar ascunde ea defectele, totuși curēndu se descopere în spiritulu ei o absolută lipsă de creștere, o absolută tărăbă-celă a naturii.

În fine o vedemū sub căiță. Ea începe o viață nouă, ea este liberă. După o lungă seu mai scurtă lună de miere, bărbatulū ei începe traiulu obișnuitū. Își are ocupațiunile sale, cari trebuie implinite cu acuratețā; mai merge între cunoscuți și prietini, pe unde nu-și pote duce și nevasta. Der nici ea n'o se-și petrecă vremea la mașina de cusutū, la cuhnă ori cu alte lipsuri ale casei! De ce în locu de acestea, se nu-și croescă cerculu ei de distracțiā? Ea urmēzā fidelū esemplulu mamei sale; face și ea cum a vēdūtū pe mamă-sa fă-

cēndū. Face și primesce visite; se ocupă și studiază în ce formă se-și facă toaletele mai bătătore la ochi, cum se se maimuțescă pe strade mai cu „șicu“; se năcăjese pe servitōre, că o fură și o înșală, și dă iarna câte-va prānduri și cini bogate — fia chiar și cu risicul de-a face paradă pe datoriă. Fără aceste ocupații dōmna noastră s'ar plictisi grozavū, i s'ar urī la nebuniă.

Seu dōră așteptati, ca ea se-și petrecă cu copiii ei? O, nu o vătēmați! Astfel de ocupații sublimă, ce ridică pe-o femeie la unu nivou mai înaltū alu datoriiei sale, nu începe în inima strimțā, în sufletulu desfiguratū alu damei moderne.

În fine se reproducū o fabulă arabică atrăgătoare, ce pune triumfū modestiei.

Unu ficiorū frumosu de-alu sultanulu se plimba într'o di prin grādina cu flori. Vēdēndu-lū, de-odată începū toate florile a-i vorbi:

— Cātu de sublimū ești tu, în vērsta ta frumosă! dīserā ele în corū.

— Mai drăgălașu, ca o di de Maiu! dīse rosa.

— Fața ta e mai înflăcărātă, decâtu a mea! dīse granatulū.

— Și mai albū ca mine! dīse lilia.

— Și mai sumețū, decâtu mine! dīse tulipanulū.

— Și mai atrăgătorū, decâtu mine! dīse roseta.

Cu mare bucurie și surprindere asculta tinerulū printū cuvintele florilor; privia în jurulu seu și unu dorū dulce, unu dorū nestēmpēratū îi cuprinse inima. De-odată observă între frunțele verđi, cum sta jumătate ascunsă drăgălașa viorică și-lū privea cu ochii ei frumōși albaștri, der nu dicea nimicū. Tinerulū se plecā, o culesse și o atinse cu buzele lui ferbinți — apoi o puse la pieptulu lui aprōpe de inimă.

— Ce norocū a avutū modesta viorică! diceau celelalte flori invidiose.

Blașiu, Mai 1894.

Maria.

urmă. In ei totdeauna a trăit sentimentul grațitudinei. *Bulgaria cu greu va pute să esiste, decât nu se va împăca cu Rusia.* Rușii din Rusia mă privesc, ca dușman al lor, această însă e o rățăcire. Eu nu sunt dușmanul Rusiei; pe pământ bulgar am devenit Bulgar, și ca ori-care Bulgar așa și mie *imi este sfântă amintirea Tarului liberator...* Dacă Rusia mă recunoșce, atunci îi voi fi adencu mulțamitor și mă voi simți fericit.

De altă parte se telegrafiază din Petersburg, că țiarul rusesc „Svet” publică o scrisore din Sofia, care se ocupă de împăcarea dintre Rusia și Bulgaria. Aderenții Rusiei, țice numita scrisore, au ajuns la convingerea, că detronarea lui Ferdinand n'ar'ăv'ăve nici un interes din punctul lor de vedere, și ținu de posibilă o împăcare deplină. Declarăm hotărît — țice scrisora — că partida filorusă din Bulgaria a decis să îndemne pe principe a înțiuța, ca viitorea Sobranje să așternă două proiecte de împăcare cu Rusia, făcându-se concesiuul celei din urmă. Dacă principele va primi aceste proiecte, o deputația bulgară, condusă de metropolitul Clement, va pleca la Petersburg, ca să desăvârșescă opera împăcării.

SCIRILE ȚILEI.

— 7 (19) Iulie

Despre Episcopul Mețianu tôte foile unguresci scriu, în diferite variante, că cu ocaziunea sântirei bisericei din Ciarnohaza Prea Sântia Sa s'ar fi pronunțat la masă, într'un toast, asupra cestiunei naționalităților, spuindu, că în Ardeal rēul n'ar fi așa de mare, cum se afirmă, și că în Ungaria nici că s'ar putē vorbi de-o cestiune de naționalitate. Totodată se-ș' fi exprimat dorința, ca uniunea să fiă dusă în implinire și să fi condamnat pasivitatea, sfătuiindu pe Români să-ș' caute sanarea gravaminelor pe cale constituțională. Densul a fost contra reformelor bisericesci-politice, dēr acuma s'ar pleca cu respect înaintea legii. — Noi nu putem crede ca Episcopul Aradului să fi vorbit astfel în aceste momente critice pentru întreaga națiune, ci credem, că vorbirea sa a fost mistificată cu intențiune de foile maghiare, pentru a agita cu ea în favorea „pacificării”, ce vrea să-o facă acuma ministrul Hieronymi în Ardeal. Fiind-că însă insinuația foilor maghiare este gravă, dorim și așteptăm, ca să ni se dea lămuriri esacte din parte competentă cu privire la vorbirea, ce se preinde, că ar fi ținut'o Prea Sântia Sa.

— 0 —

Bancruta Heladei. Din ce în ce, Grecia merge mai rău, în ceea ce privește partea financiară. Pressa grecă întăresce și mai multă această afirmațiune. Ast-felul „Messenger d'Atenes” scrie: „Este greu d'a spune just, unde se află negociațiunile dintre d. Tricupis și reprezentanții detentorilor streini. Se știe, că ele devin din ce în ce mai penibile și mai laborioșe și că înțelegerea este departe de a se face asupra celor trei său patru puncte, carl facu obiectul negociațiunilor”. Nu mai rămâne dēr nici o indoială, că Helada se află aproape de bancrută.

— 0 —

Complotu contra Sultanului. Lui „Times” i-se telegrafiază din Marocco, că mai mulți indiviți de poziția înaltă, între carl și ministrul de rășboiu, au fost prinși, bănuți fiind, că au țesut un complot, cu scopu de-a detrona pe Sultanul, eventualu de a-l uide.

— 0 —

Din Corea. „Agenția Reuter” aduce din Sanghai șirea, că în Soțul militia a atacat pe consulul engles cu scopu de a-știnge viața. Mai mulți ostași englesi au sârît în apărarea consulului.

— 0 —

NECROLOGU. Ionu Papu, preot în Buntești, a răposat la 1 (13) Iulie n. c. în anul alu 55-lea alu preoției. Ilu jălesce întristata-i soția Elisaveta n. Illeș, optu fii și fiice, și alte numeroșe rudeni. — Fia-i țerăna ușor!

Altu discursu școlarū

rostitu de abiturientul Nicolae Ionescu cu ocaziunea festivităților de încheiere a anului școlastic la gimnasiul românū gr. or. din Brașov.*)

Onoratu adunare!

Onoratu corpū profesoralū! Iubiți frați și colegi!

Pōte că nu este o bucuria mai mare, nu este o ți mai însemnată de sērbătore în viața noastră, decât ția de aț; pentru-că cu ția această se înmulțese numărul treptelor, pe carl ne înălțăm și ne apropiăm totu mai multu de ția țieții noastre.

Bucuriă și veselie se reoglindează pe fețele tuturor, carl potē să constate, că cu ția de aț au făcutu cu unu pasu mai multu pe calea progresului. Este o ți această, care ne reamintesece o mulțime de fapte nobile, isvorite din simțulu de jertfire pentru promovarea a totu ce este bun, frumos și nobil. Este ția, în care ția-care dintre noi, părinte, profesor și școlar, este în plăcuta poziția de a culege rōdele ostenelelor sale.

Și când acum putem să ne bucurăm de tôte acestea, se pune, cu deosebire nouă, școlarilor, întrebarea: cui și cum vomu putē noi multu rēșplăti pentru aceste binefaceri?

Pentru-ca să putem rēspunde la aceste două întrebări, e neapăratu de lipsă, ca să aruncăm o privire fugitivă asupra trecutului.

Cugetați-vē, iubiți frați și colegi, la timpul acela, când locul acesta nu era împodobit cu acestu măreț edificiu, când întunecū plana asupra întregului nostru nemu românesc. Erau timpuri grele acelea, timpuri, când pōte inima părinților noștri era cuprinsă de durere și de desparere, vēdendū, că nu le este cu puțință să asigure fiilor lor o poziția mai onorifică în societatea omenescă.

Dēr tocmai în timpurile cele mai critice, când desparerea ajunsese la culme, Provedința dumnezeescă trimite pe nisece bărbați, alu căroru sufletu se încălția de unu înalt și sfântu ideal și carl, ca nisece adevărați apostoli ai românismului, aveau să resfire întunecul, ce plana asupra Românilor, să le lumineze mintea și să le arate calea cea adevărată.

Dēr grea era munca lor, pentru-că ca stâncile erau pedecile, pa carl aveau să le înlăture, pentru de a putē să realizeze dorința, de care erau cuprinse inimile lor. Credința însă în posibilitatea de a realiza unu idealu, li-a datu putere, ca să înlăture tôte pedecile, — și aț noi ne putem bucura de rōdele binefăcătoare ale ostenelelor lor.

Și cine sunt acești bărbați? — Sunt aceia, carl la glasul lui Andreiu Șaguna și Ioan Popasu au cursu cu obolul lor, ca să pună temelie acestui gimnasiu, care de atăția ani este unu adevăratu focularu culturalu alu Românilor, e unu isvoru de apă vie, din care sute și mii de Români vin, ca să-ș' ia hrana sufletescă, care mai țârțiu să le asigure esistența și fericirea lor. O, câtă binefacere revărsă și va revărsa munca acestor nemuritori bărbați asupra fiilor nemului nostru românesc! Și fiindcă și noi avem fericirea de a ne bucura de munca lor, cuprinși de admirația și de sfântă pietate, ne plecăm genunchii înaintea umbrelor lor și le aducem tributulu recunoșței.

Dēr pōte că munca acestor binefăcătoru nu aducea rōdele dorite, — pōte că pământulu rămănea sterilu, decât nu erau și alți bărbați, carl cu același zel și abnegațiune să ducă mai departe munca lor. Și aici aveți D-Vōstrē mare meritū, Stim. Domni profesori. D-Vōstrē a-ți pregătitu pământulu, a-ți aruncat sēmēnța și cu părintescă îngrijire a-ți făcutu totulu, pentru-ca aț ou toții să ne putem bucura de unu sēcerișu atât de mănosu și mulțamitor. Și cu ce Vē vomu rēșplăti noi tôte aceste binefaceri?

*) A se vedē descrierea acestor festivitățu în 141 alu „Gaz. Trans.” din a. c.

Eu cred, că nu este avere pământescă, care să fiă ecivalentă cu munca și ostenelele D-Vōstre. Dēr precum e secerișul spiritualu, totu astfelu spiritualu Vē va fi și rēșplata. Noi, și cu deosebire aceia, carl cu ția de aț, cu durere trebuie să ne sustragem de sub părintescă D-Vōstrē îngrijire, Vē promitemu solemn, că în cariera noastră viitore vomu merge pe căile indigetate de D-Vōstrē. Înțeleptele sfaturi și învțăturile le vomu lua de călăuze, carl de sigur, numai pe căile cele bune ne vomu putē călăuzi, așa că atunci, când și D-Vōstrē ve-ți avē să dați sēma de activitatea, ce a-ți desfășurat'o, să puteți țice cu Mântuitorulu: „Pe carl mi-ai dat, Dōmne, i-amu pățit, și nimenea dintr'ēșii nu s'a perditu.”

Fiă promisiunea această cheazășia, că munca și ostenelele D-Vōstrē n'au fostu zadarnice.

Și acum mă întorc cătră voi, iubiți colegi. Ția de aț pentru noi nu este numai o ți de bucurie, ci și o ți de durere. Și noi simțim durerea aceea, pe care o simte fiul despărțindu-se de părinții și frații săi. Pōte că unii dintre noi voru pași pentru totdeauna din acestu lăcaș, de care sunt legate multe suveniru plăcute, și în care cu toții împreună amu conceputu multe și înalte idealuri, și tocmai acum, când pōte puteam să conlucrăm pentru realizarea lor, acum vine șorta și cu mână n'endurătoare ne desparte, trimițendu-ne în diferite părți ale lumii.

Dēr decât e neșramutabilu cursulu normalu alu lumii — se mergem acolo, unde vomu fi chiamiți, hotărți fiind, că nici când nu vomu depași de pe calea virtuților, care singure numai ne potu asigura o poziția onorifică în societatea omenescă, — ér în ce privește activitatea noastră viitore, această să fiă tot-deuna înșoțită de cele 3 virtuți indispensabile: de putere, de voință și de statornicie. Înștrați cu acestea, de sigur vomu merge înainte.

În sfērșitu mă adresez încă-odată cătră D-Vōstrē, Stim. Domni profesori, ca în numele colegilor mei abiturienți, luându-ne rămasu bunu dela D-Vōstrē, să dau expresiune simțimintelor noastre de adencă recunoștință, pe carl Vi-le vomu păstra pentru totdeauna.

Primirea

In preparandia de statū r. ung. din Deva.

In preparandia de statū r. u. din Deva se primesc acei elevi sântoși, carl au implinitu alu 15-lea anu de etate și au absolvat 4 clase gimnasiale său reale, precum și 4 clase civile, și această o documenteză cu testimoniulu școlei respective, se primesc și aceia, carl au absolvat școla superiōră populară; aceștia însă au de a se supune unui esamēnu de primire din limba maghiară, din istorie, geografie și din aritmetică, avēndu să dovedescă din aceste obiecte atăta preparațiune, câtă se recere în cele 4 clase inferioare ale unei școle medie (secundare).

Preparandia de statū din Deva este provēdută cu internat și cu convictu pentru 70 de elevi. De internat se ține: a) încălțit, b) luminat, c) spalatul rufelor: — tôte aceste sunt gratuite. Convictulu stă din: dejun, prânțu (amēț) și cină. Locuința în internat numai aceia capēta, carl participă și la convictu.

Elevulu primitu în internat și convictu plătesce pe lună 6 fl., eventualu 4 fl. pentru convictu, și pentru ținerea în stare a vaselor și tacămurilor plătesce pe anu 2 fl.

Unu anumitu numeru de orfanu sēraci, său de cei făr' de nici o avere, însă cu purtare morală esemplară și cu diligență mare, se primesc deplinu gratuit. Aceștia, deși la începutulu anului nu voru căpeta beneficiulu deplinu, ilu voru căpeta în decursulu anului primu, său într'alț doilea.

Suplica adresată cătră „Consiliulu dirigitu alu preparandiei” trebuie celu multu până la 20 Augustu trimisă la subscrișia direcțiune.

Suplica să instrueză: a) Cu atestat de botez, b) cu atestat medicalu despre sântatea și întregitatea elevului, c) Cu testimoniulu de școlă, d) aceia, carl doresc a se împărtăși de binefacerile locuinței și ale convictului, au de a alătura o declarațiune obligătoare întărită de autoritatea comunală despre aceea, că sunt în stare de a plăti pe lună 6 fl., eventualu 4 fl. pentru convictu.

Acei orfanu, său de totu lipsiți de avere, carl sunt așiați la primire deplinu gratuită, au de-a acude la suplică și atestat de paupertate estradat din partea oficiului comunalu și subscrișu și de parochulu său. Suplica, făr' atestat de paupertate, să se provadă cu timbru de 50 cr., ér aculese cu câte 15 cr.

Cei primiți în institutu sunt datoru să aducă cu sine pentru cărțile școlare 12—14 fl.; afară de acesta au de a se provēdē cu rufe de schimb de pat și cu vesminte. (Cei primiți voru primi mai țârțiu o listă despre haine).

Cursulu preparandialu durează 4 ani. Instrucțiunea e de totu gratuită. Examenele de primire și de corecțiune voru avē loc la 1 Septembrie a. c. Anulu școlasticu se începe la 2 Septembrie.

Deva, 10 Iulie n. 1894.

Ludovic Kibély,

Directoru substitutu alu preparandiei de statū r. ung.

SCIRI ULTIME.

Budapesta, 18 Iulie. Dela băile din Borsecū sosese o șire de senzațiă. Studentulu dela universitatea din Bucuresci, *Nicolau Brânțeu*, a fostu arestatu și escortatu în areștulu judecătorei cercuale din Gyergyó-St.-Miklos. Șirea areștării a ajunsu numai decâtu la cunoscința guvernului român, care imediatu a îndrumat pe consulatul românu supremu de aici, să mijlocescă la guvernulu ungaru liberarea lui Brânțeu. Consulatul a și făcutu pașii necesari la ministrulu ungurescu de justițiă, care a cerut lămuriri în cauză dela judecătoria din Gyergyó-St.-Miklos. Această însă, neputându da lămuriri suficiente, ministrulu a datu ordinu, pe cale telegrafică, procurorului din Csikszereda, ca să-i dea raportu detaliatu. In decursulu țilei consululu supremu român a intervenit în persoană la ministrulu de justițiă Szilágyi, dēr acesta, în lipsa informațiunilor suficiente, nu i-a datu încă unu rēspunsu decisiv.

Sciri telegrafice.

CLUȘIU, 19 Iulie. — Cu ocaziunea primirei oficiale la gară, ministrulu *Hieronimi* a accentuat în rēspunsulu său, că scopulu venirei sale este de a se convinge în persoană despre raporturile din această țeră, carl în timpul din urmă n'au fostu normale. Prin călătoria sa ministrulu mai vrea să arete, că raporturile de aici le privește ca importante și vrea să unescă cu acestu privilegiu tôte nișuințele oneste, carl au de scopu o soluțiune pacifică.

DIVERSE.

O brōscă țestōșă bētrănă. In apropiere de Colombo a murit de curēndu o brōscă țestōșă, a cărei etate se pōte ușor precisa. Cei mai vechi locuitori din Colombos își aduc aminte a fi vēdutu această brōscă încă în timpul copilariei lor. Se crede, că ea a fostu adusă acolo cu 100 de ani mai înainte, pe timpul când Englezii au urmatu în posesiunea Seylonului după Olandezi. Animalulu era în ultimii ani orb. Avea 6 urme dela botu până la codă. Specia această de brōscă țestōșă, carl trăiau mai de multu pe insulele Seychele și Mauritius, așiaț a dispărut de prin acele ținuturi, și numai puține se mai află încă în Nordulu insulei Madagascar.

Literatură.

Atragemă atențiunea învățătorilor noștri asupra următoarelor două opuri pedagogice, ce au apărut de curând în editura și tipografia David I. Ben venisti din Craiova (Stada Justiției 20):

Cursul mediu-primar-complect, pentru ambele sexe, de Științele fisico-naturale (Botanică, agricultura, fizica) redactate după programul analitic. Cu 70 gravuri. Prețul 70 bani, legat 1 leu.

Cursul superior-primar-complect, pentru ambele sexe de Științele fisico-naturale (Zoologie, botanică, mineralogie, agricultură, industrie și comerț), redactate după programul analitic. Cu 70 gravuri. Prețul 1 leu, legat 1 leu 30 bani.

Ambele opuri sunt scrise într'un stil ușor și precis, întocmite fiind pentru elevii de cl. III și IV primară, (anul al 3-lea și al 4-lea de școală).

In editura librăriei Ciurcu din Brașov au apărut de curând următoarele cărți:

Linia Casei, roman de I. C. Panțu, format mare 203 pag. Costă 60 cr.

Logofetului Matei, novelă de I. C. Panțu, format mare 105 pag. Costă 40 cr.

Proprietar: Dr. Aurel Mureșianu. Redactor responsabil: Gregoriu Maior.

Nou abonament la GAZETA TRANSILVANIEI

Cu 1 Iulie 1894 st. v. s'a deschis nou abonament, la care invităm pe toți amicii și sprijinitorii foiei noastre.

Table with subscription rates for Austro-Ungaria and Romania/abroad, listing prices for 1, 6, and 12 months.

Abonamente la numerele cu data de Duminecă:

Table with subscription rates for Austro-Ungaria and Romania/abroad, listing prices for 1 and 6 months.

Abonarea se poate face mai ușor prin mandate postale.

Administrațiunea „Gazetei Transilvaniei“.

Cursul la bursa din Viena.

Din 18 Iulie 1894.

Table of exchange rates for various currencies and commodities like gold, silver, and wheat.

Cursul pieței Brașov.

Din 19 Iulie 1894.

Table of market prices for various goods like flour, oil, and other commodities.

Nr. 414-1894.

Concurs.

La școlile centrale ale foștilor grănițeri din regimentul român I, cu începutul anului școlar 1894/5 sunt de ocupat următoarele posturi învățătoresci, și anume:

- List of five teaching positions with details on salary and location: 1. Postul de învățător din Voila, 2. Postul de învățător dirigent din Mărgineni, 3. Postul de învățător adjunct din Orlat, 4. Postul de învățător din Jina, 5. Postul de învățător secundar din Jina.

Reflectanții se și trimită suplicele instruite cu toate documentele prescrise de lege și special cu diploma de calificare până în 5 August st. n. a. c. la

Comitetul administratorilor de fondul și școlile centrale a foștilor grănițeri din regimentul român I.

Sibiu, în 17 Iulie 1894.

463,1-3.

Mersul trenurilor.

pe liniile orientale ale căii ferate de stat r. u. valabilă din 1 Mai 1894.

Main railway schedule table with columns for station names (Budapesta, Cluj, Sibiu, Brașov, etc.) and train times for various services.

Nota: Orelle însemnate în stânga stațiilor sunt a se ceta de sus în jos, cele însemnate îndreapta de jos în sus. Numerii în cadruri cu linii mai negri însemnă orelle de noapte.